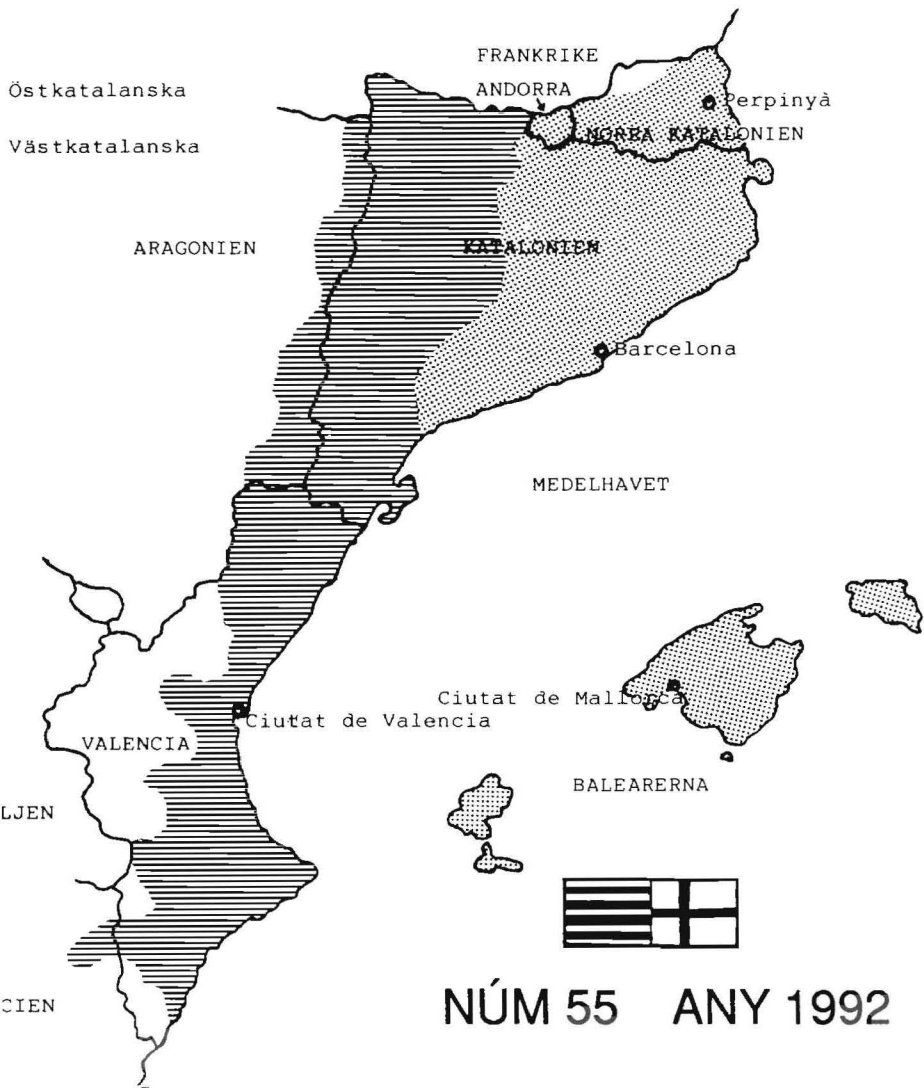

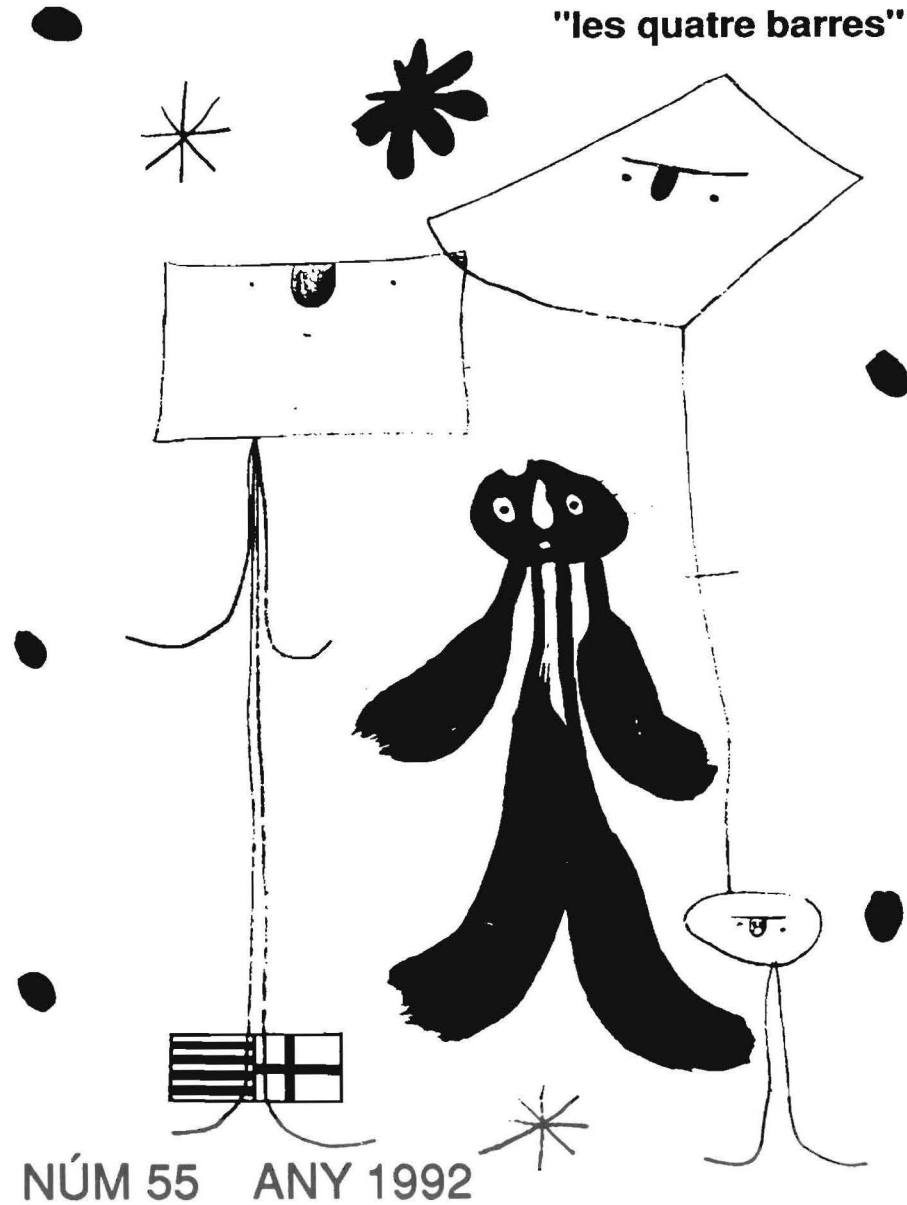
BUTLLETÍ

l'associació cultural catalana als països nòrdics
"les quatre barres"

BUTLLETÍ

de l'associació cultural catalana als països nòrdics
"les quatre barres"

BUTLLETÍ
de l'Associació Cultural Catalana
als Països Nòrdics
LES QUATRE BARRES

Publicació (Tidskrift) :	ISSN 0349-6120
Editor (Utgivare) :	LES QUATRE BARRES Humlegårdsgatan 19, 3tr S-114 46 Stockholm, Suècia
Compte corrent postal (Postgirokonton):	970916-3, Stockholm
Editor responsable (Ansvarig utgivare) :	Ramon Cavaller
Cap de redacció (Redaktör) :	Bodil Ceballos
Disseny (Lay-out) :	Jordi Bota
Impressió (Tryckning) :	Idérik Original & Offset AB, Gävle
Subscripció anual (4 números) :	Països Nòrdics, 80 corones altres països, 100 corones
Årsprenumeration (4 nummer) :	Norden, 80 kronor; andra länder, 100 kronor
Quota socis de Les Quatre Barres :	100 corones (Butlletí inclòs) quota familiar 180 corones
Medlemsavgift Les Quatre Barres :	100 kronor (med Butlletí); famllj 180 kronor

SUMARI 3/1992 - núm./ nr. 55, any XV (årgång 15)

Editorial.....	3
Mallorca i els suecs.....	4
Mallorca avui, program.....	6
Mallorca och svenskarna.....	7
Mallorca - min ö.....	9
La Rambla.....	13
Rigoberta Menchú - un nobel pels indignes.....	17
Poesia.....	18
Correu.....	21
Retalls.....	23

Portada: litografia d'en Joan Miró

EDITORIAL

En publicar-se aquest número del *Butlletí*, molts ja sabran la trista notícia: el nostre soci Ernest Dethorey, president honorari de Les Quatre Barres, és mort. Una indisposició sobtada el dissabte 25 d'octubre posava punt final a la seva llarga vida. Tenia 91 anys.

Amb la seva mort desapareix un dels socis més estimats de la nostra associació, el català de més anys de residència a Suècia i el més ben relacionat amb el món cultural suec. Deixa un buit important, com ja es reflexa en els articles publicats en la premsa sueca, catalana i espanyola.

Per nosaltres, els que des d'un bon començament vàrem treballar en la publicació d'aquesta revista, desapareix també un destacat col·laborador -l'únic professional- i un dels socis amb qui hem tingut un tracte més intens i profitós al llarg dels anys.

Amic Ernest, descansa en pau!

R.B.

MALLORCA I ELS SUECS

Llevat d'algunes històries llunyanes, gairebé tintades de l'esvàit color de llegendes, que ens parlen de l'arribada de gent del nord a les costes de les Balears a la caça i captura dels tresors dels pirates moros, no sovintegen els lligams entre els mallorquins i els suecs.

La distància geogràfica que ens separa ha estat de sempre massa llarga. El camí de la mar era, fins fa ben poc, l'únic possible per tal d'establir una comunicació que d'altra banda, no movia tant la curiositat d'uns i d'altres com per d'engrescar-los a transitar-lo

Tot i així, algun episodi es pot trobar a la història domèstica dels mallorquins que, sempre amb la mar al rerafons, vincula als homes de Suècia amb els illencs de la més gran de les Balears. És, concretament, l'odissea d'una goleta sueca, de nom "Flora" la qual transportava un carregament de troncs cap a Marsella i, a causa d'una marejada intensa, naufragà prop de les costes de Mallorca. Fou un capvespre de l'any 1847 quan un vell pescador descobrí la quilla de la "Flora", engronçada per les ones al bell mig de la mar. L'home saltà al punt, juntament amb un grupat de mariners. Arribats al vaixell, pogueren escoltar la remor d'unes veus defallides, emergint del gegantí ventre de la nau. Quatre destralades bastaren per obrir un forat a la quilla i rescatar els cinc supervivents del naufragi que, salvats de miracle, s'abraçaven als mallorquins i els cobrien de llàgrimes i besades. Passades unes hores, la mar s'encabrità de bell nou i el que quedava de la "Flora" s'estavellà a unes roques, molt prop de la platja d'Alcúdia.

El 27 de juny de 1848, el vell pescador i els seus mariners rebien una medalla d'or amb una cinta blava, per gràcia especial de S.M. el rei de Suècia, en prova de gratitud per haver salvat la vida dels naufrags.

Avui, la platja d'Alcúdia i tantes i tantes més de la nostra Mallorca no són desconegudes per a bona part de la gent de Suècia que han escollit la nostra terra per passar, una vegada i una altra si importa, uns dies d'esbargiment a l'estiu. Les distàncies semblen haver-se escurçat. El temps d'anar i tornar és cosa de poc més d'una hora i el camí de la mar ha deixat pas obert al del cel. Tot no ha canviat, però. A Mallorca continuam rebent tots els que ens visiten, amb idèntic amor i amb la mateixa diligència que la d'aquells mariners de l'episodi de la "Flora".

Potser sí, la nostra terra ha canviat el seu aspecte. I no sempre per bé. La natura i el paisatge ha pagat un preu massa alt a canvi d'una riquesa més d'un pic discutible. Per això ens interessa aprofitar totes les avinenteses per tal de presentar la cara de la Mallorca eterna. La Mallorca de l'art, de la música, de la poesia i de la història. La Mallorca que mai no passarà, aquella que nosaltres ens estimem per sobre de qualsevol altra i la que ens agradaria ensenyar a estimar als altres.

És per això que avui ens trobam aquí. La distància no ha minvat però hi ha sentiments que poden escurçar-la i són aquests els que avui ens apropen i ens fan sentir germans per damunt de tot.

JOSEP CARLES TOUS PRADES

MALLORCA, AVUI

Diumenge 22 de novembre del 1992

*

ABF STOCKHOLM

Katasalen, ABF-huset, Sveavägen 41

- 9.30-9.50 El director de ABF, el Regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma de Mallorca Carles Tous Prades, i la Presidenta de Les Quatre Barres Maria Rosa Domènech inauguren la diada cultural mallorquina.
- Exposició de L'Escola Sueca de Mallorca.
- Taula de llibres editats a Mallorca.
- 9.50-10.20 La Lengua de Mallorca. Conferència en suec a càrrec de Ramon Cavaller.
- 10.25-11.00 Mallorca a peu. Francesc Cabrera projecta diapositives d'una excursió per la serra de Tramuntana.
- 11.05-11.35 Bearn. Jens Nordenhök, traductor suec de Llorenç Villalonga, parla de l'obra més destacada del famós escriptor mallorquí.
- 11.40-12.30 Recital de cançons mallorquines i romances de sarsuela per la soprano Mª José Martorell, acompanyada al piano per Fernando Núñez.
- 12.30-14.00 Dinar. Menú mallorquí al restaurant Bar & Matsal Svea
- 14.00-14.50 Joan Miró - de pintor a escultor. Conferència en suec de Charlie Meyer - historiador d'art - sobre l'obra de l'artista.
- 15.00-16.00 Música folklòrica mallorquina. El cantaire Biel Majoral i els seus músics interpreten música popular de l'illa.

MALLORCA OCH SVENSKARNA

Förutom några avlägsna historier, med en legendliknande framtoning, som talar om ankomsten av folk från Norden som kom till Balearernas kuster för att söka de moriska piraternas skatter, så är inte banden mellan mallorkiner och svenskar särskilt vanliga.

Den geografiska distansen som skiljer oss åt har alltid varit för lång. Vägen över havet var, ända till inte alltför länge sedan, den enda möjliga för att etablera en kommunikation, som å andra sidan vare sig den ena eller den andra sidan var så nyfiken på att de kände sig manade att göra resan över havet.

Trots det finns det någon historia i mallorkinernas vardags-historia som, alltid med havet som bakgrund, sammanbinder männen från Sverige med öborna från den största Balearön. Det är, för att vara exakt, berättelsen om en svensk skonare, vid namn "Flora", som transporterade en last stockar till Marseille och som pga ett våldsamt oväder led skeppsbrott nära Mallorca-kusten. Det var vid kvällen år 1847 som en gammal fiskare upptäckte "Floras" köl gungande bland vågorna mitt i havet. Mannen och en handfull sjömän gav sig snabbt iväg dit. När de nådde skeppet hörde de svaga röster som kom ur den gigantiska skeppsmagen. Fyra yxhugg räckte för att hugga ett hål i skrovet och rädda de fem överlevande från skeppsbrottet vilka, som genom ett mirakel räddades, kramade mallorkinerna och de täckte dem med tårar och kyssar. Efter några timmar brusade havet åter upp och återstoden av "Flora" krossades mot några klippor, väldigt nära stranden i Alcúdia.

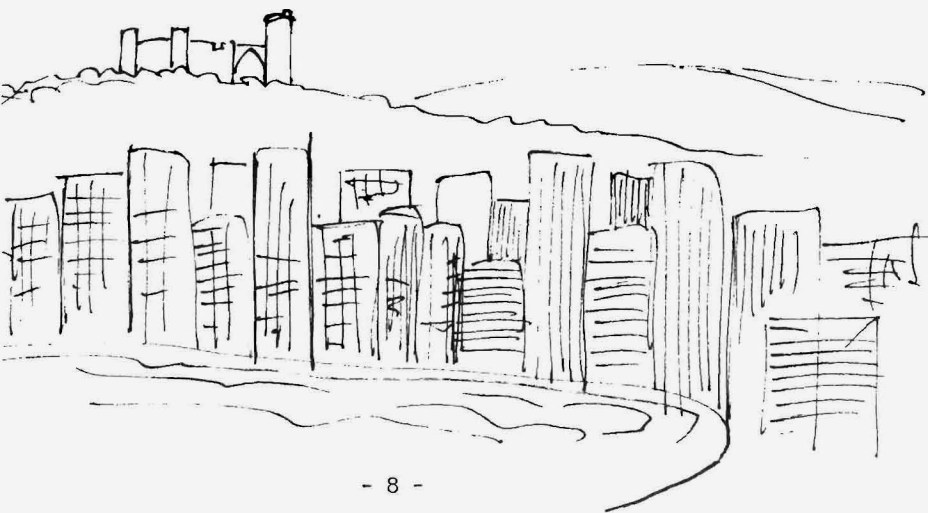
Den 27 juni 1848 fick fiskaren och hans sjömän en guldmedalj med blått band som tack av Hans Kunglig Höghet Kungen av Sverige; ett bevis på tacksamhet för att man räddat livet på de skeppsbrutna.

Idag är stranden i Alcúdia, och så många fler på vårt Mallorca, inte okända för en stor del av Sveriges befolkning som, ofta ett upprepat antal gånger, har valt vårt land för att tillbringa några lediga sommardagar. Det verkar som om avståndet krympt. Restiden är bara en dryg timme och vägen över havet har bytts mot en himmelsväg. Allt har inte förändrats ändå. På Mallorca tar vi fortfarande emot alla som hälsar på oss med samma kärlek och med samma effektivitet som de där sjömännens vid "Flora"episoden.

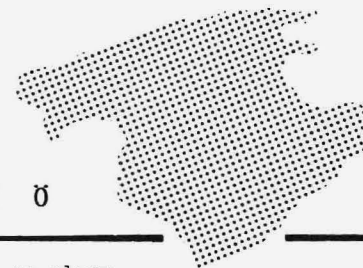
Ja, det är möjligt att vårt land har förändrats, och inte alltid till det bättre. Naturen och landskapet har betalt ett alltför högt pris för en rikedom som är lite mer diskutabel. Därför vill vi ta till vara alla möjligheter till att presentera Mallorcas eviga sida. Konstens, musikens, poesins och historiens Mallorca. Det Mallorca som aldrig blir omodernt; ön som vi älskar över alla andra och som vi skulle vilja lära andra att älska.

Det är därför vi idag träffas här. Distansen har inte förkortats, men det finns känslor som kan göra den kortare och det är de som idag har närmat oss och som får oss att känna oss i huvudsak som bröder.

JOSEP CARLES TOUS PRADES
övers. B. Ceballos

MALLORCA - MIN Ö

Jag hamnade på Mallorca av en slump.

I unga dagar reste jag flitigt men Mallorca var aldrig aktuellt. Varför? Svaret är att a) det på 60-talet var suspekt att resa till Mallorca - sol, superi och sex var slagorden, b) min mamma var mycket förtjust i Mallorca.

Låt mig snabbt säga att det inte var av ovanstående skäl i a) hon reste dit, utan till stora delar därför att hon var passionerat intresserad av allt som hade med växtlighet och trädgårdsskötsel att göra. Hon kom hem med allsköns plantor, samvetsgrant smugglade genom tullen insvepta i vått hushållspapper. En hel del tog sig faktiskt riktigt bra i bohuslänsk jord. Vår trädgård var nästan lika spansk som svensk.

Men min mor och jag hade olika synpunkter om vad en perfekt utlandsresa innefattade, så det blev inget Mallorca för mig, på den tiden.

I början av 80-talet bodde jag utanför London med Maria, min argentinska sambo. Hennes far hade en liten lägenhet i Palma så vi tog ett par veckosemestrar där och njöt väldigt av dem. Men vi såg inte mycket av Mallorca, eftersom vi reste privat, bara stannade kort tid och inte hade tillgång till transportmedel.

Det hela ändrade sig då Maria var i Argentina våren 1982 och kom tillbaka just då Falklands/Malvinaskriget brutit ut. På grund av sin nationalitet och brist på 'fasta band' med Storbritannien - jag var fortfarande svensk medborgare - blev hon inte insläppt i landet. Alternativet till att skickas tillbaka till Buenos Aires var att åka till Mallorca tills stridigheterna var över. Det skulle väl bara ta några veckor. Trodde vi.

Det tog nio månader. Under den tiden hade jag pendlat mellan London och Palma ett antal gånger. Vi utnyttjade tiden intensivt till att se Mallorca i detalj.

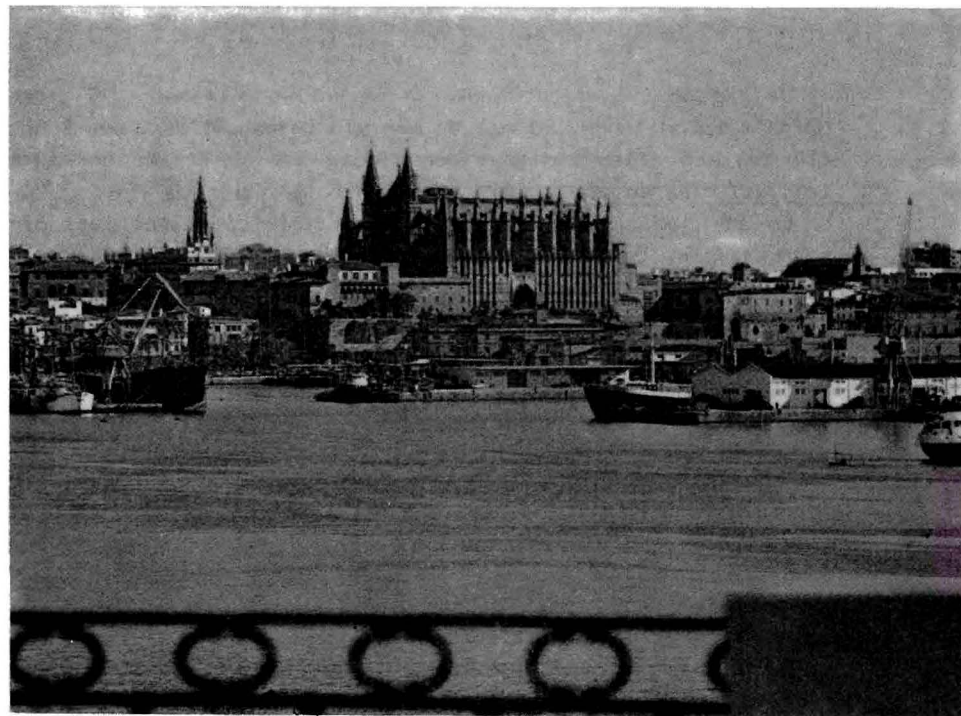
Med lånad bil tog vi oss fram på alla tänkbara småvägar överallt på ön. Vi upptäckte att det fanns mycket annat än skyskrapemonstren i Magalluf och Palma Nova. Tio minuter inåt landet, och det var som om vi hade förflyttat oss hundra år tillbaka i tiden. Uråldriga byar, väldiga lantegendomar med oliv- och mandelträd, munkkloster och små barer, där man bara hörde 'mallorquin', en dialekt av katalanska. Och vänliga, naturliga människor.

I Palma fann vi en spännande blandning av gammal historia och modernt affärsliv. Över den gamla delen av staden reser sig den mäktiga gotiska katedralen, och vid dess sida Palacio Almudaina, som i hundratals år tjänade som kungapalats. Och från de flesta ställen i Palma kan man uppe på en höjd se en riktig medeltida borg - Castillo de Bellver, byggd på 1300-talet - där för övrigt en rad historiska filmer spelats in.

Då vi for tillbaka till England hade vi bestämt oss. Vi hade förälskat oss i Mallorca. Det var det ställe vi skulle slå oss ner på, det var bara så.

Ett år senare var vi där. Det var till en början svårt för en svensk att anpassa sig helt. Vi är vana vid att klockan tio betyder klockan tio. För dem vi hade att göra med när det gällde att skaffa bostad och få saker och ting att fungera, var det lite annorlunda. I allmänhet dök vederbörande upp den dagen, men inte alltid. Och det välkända ordet 'mañana' betyder inte alltid i morgon, utan någon gång i den inte alltför avlägsna framtiden.

Hantverkare var ett speciellt kapitel. När de äntligen kom, hade de inte alltid verktyg eller annat nödvändigt material med sig. Det var då en fråga om att titta över saker och ting, utbreda sig väldigt över vad som behövde göras och hur invecklat det var, och sedan försvinna med vaga löften om att titta in 'mañana', om de kunde få fram vad som behövdes för arbetet. Sedan tystnad. Så en dag var de plötsligt där, utan ursäkter, och gjorde arbetet i fråga på nolltid.

Vy över Palma de Mallorcas hamn med katedralen.

I några avseenden blev jag snabbt mallorquin. Det tog t ex inte lång tid för mig att anpassa mig till trafiktempot som är uppskruvat, för att inte säga hetsigt. Min hustru - jo, vi gifte oss i Palma! - har genom åren försökt förmana mig och få mig att lugna ner mig. Jag gör det, men bara då jag kör utomlands. Här går det inte.

En annan sak jag lärde mig snabbt var att uppskatta 'tapas', läckra smårätter som 'riktiga' spanjorer intar på förmiddagen för att få aptiten igång för en lång och riklig lunch. Man sätter sedan också i sig en lång och riklig middag. Denna mängd av mat har jag definitivt inte funnit det möjligt att ta mig igenom, speciellt som jag har mycket svårt för att sova den siesta som man i så fall torde behöva.

Då jag är i Sverige, brukar mina kolleger framemot 12-tiden börja tala om lunch. Då man är van vid spanska tider, dvs lunch kl. två som allra tidigast och middag 1/2 10-10, är det inte lätt att visa entusiasm hur god maten än är!

En sak jag sörjer över är att jag inte på allvar lärt mig språket. Jag borde snarare säga språken, eftersom mallorquin i vardagslag talas av majoriteten på ön. Man har dock inga problem eftersom alla är 'tvåspråkiga', dvs de talar också den spanska vi är vana vid, 'kastilianska'.

Jag för min del arbetar på engelska, både på Mallorca och utomlands, och den spanska jag lärt mig är vad jag snappat upp utan organiserat inlärande. Jag läser dagstidningar och ser på TV utan större problem. Som språkman har jag alltid förordat muntlig träning, men det har visat sig medföra problem här. Då jag med min bristfälliga spanska försöker kommunicera i affärerna, svarar man mig ofta på engelska, tyska eller t.o.m svenska! Det är förstås lättare utanför Palma och turistorterna men det hämmar definitivt inläringen.

De flesta förbinder förstås namnet Mallorca med turism, med badstränder, värme och semester. Varje år kommer cirka fyra miljoner turister till ön, många av dem från Skandinavien. Och klimatet är förstås en sak som gör en vänligt inställd till Mallorca. Att kunna leva i shorts minst halva året, att kunna bada lika länge (om man är en riktig viking betydligt längre) bidrar till att göra livet lättare. Men samtidigt har vi riktiga årstider, med både regn, vind och kyla (näja, inte av svensk klass förstås), och det är också något man uppskattar när man inte bara kommer för en veckas semester.

Men till syvende och sist: Kom ihåg att Mallorca inte bara är en modern turistö. Om man har tid kommer man att erfara att det finns oändligt mer att uppleva än hav och semesternöjen. Ett förslag: nästa gång ni kommer ska ni ta er tid att se mer av ön, inte bara Chopins Valldemosa och Robert Graves' (och Michael Douglas'!) Deya, utan mer undagömda pärlor. De finns överallt om man bara ger sig till att leta upp dem.

Så här i efterhand förstår jag utan svårighet varför min mor var så fascinerad av Mallorca. Det är jag också.

LENNART PETERSON

LA RAMBLA

De rambla crec que n'hi ha en algunes altres ciutats dels països catalans, però quant els catalans parlem en general de la Rambla o les Rambles (amb plural degut a les divisions fetes del passeig segons els edificis importants que es troben en les diferents parts) crec que tots pensem en la Rambla de Barcelona. Les nostres Rambles són conegudes en realitat a tota Espanya i són estimades per molts que no són catalans. Els escriptors i poetes andalusos Joaquín i Serafín Álvarez Quintero van dedicar un sonet a aquest tros de la Barcelona eterna i per en Federico García Lorca les Rambles eren el passeig més alegre del món. La paraula rambla ve de l'àrab *raml*, en català *sorra* (amb castellà *arena*) i *rambla*: *arenal*.

Els àrabs deien *rambles* a tots aquells solcs produïts per corrents d'aigua que segons les pluges tenien o no tenien correntia.

Aquesta aigua o riera va a parar a un llac o directament al mar. Aquest passeig que avui en diem rambla ha tingut altres noms però això seria massa llarg d'explicar en aquest petit article.

L'extensió de la Rambla determina una frontera geogràfica entre les dues Barcelonas més antigues. Es una frontera cronològica. Si anem caminant des de la Porta de la Pau cap a la Plaça de Catalunya, podem dir que la primera Barcelona és la que cau a la dreta, la segona la que cau a l'esquerra.

Els barris de Sant Pere són l'embrió de la ciutat primitiva, els barris de Sant Pau l'embrió del Raval o arrabal, la ciutat nova dels horts.

La que cau a la dreta és tot un conjunt ideal format per la Rambla, la Ronda de Sant Pere i el que ara és el carrer del

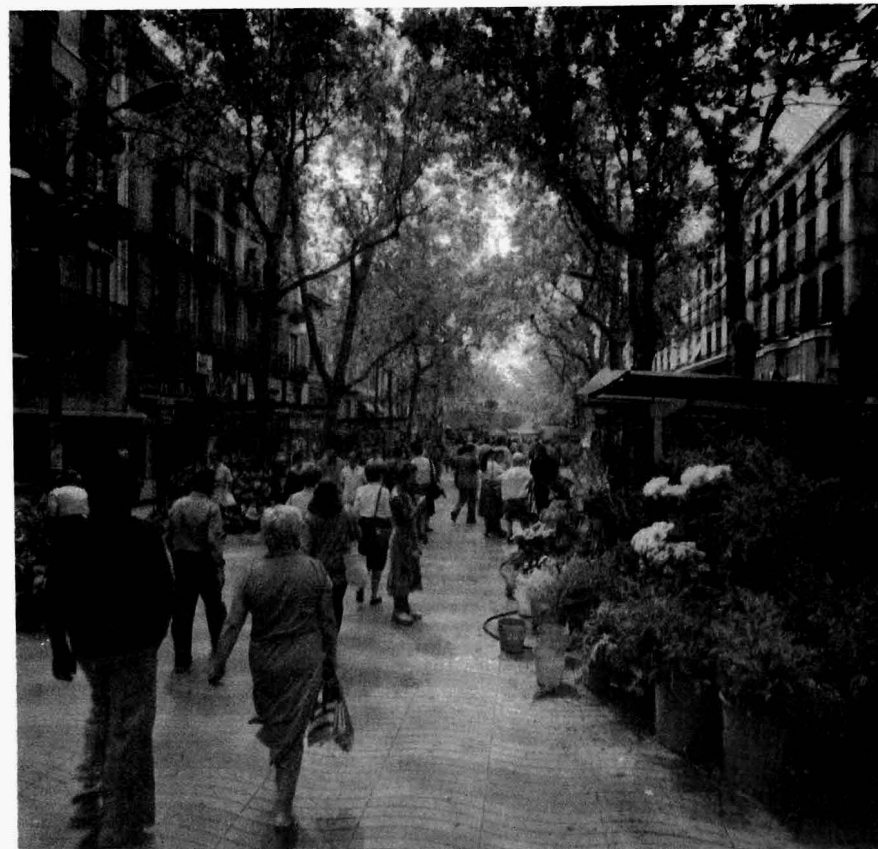
comerç. La segona, a l'esquerra, agafava l'altre cantó de la Rambla i anava buscant els seus límits en el que havia de ser el pla primari del Paral·lel, Ronda de Sant Pau i Ronda de Sant Antoni. Però entre l'una i l'altra part hi ha molts anys de diferència.

La llargària de la Rambla és de 1.180 m, la seva amplada és molt variable.

Al cantó dret de la Rambla (venint del port) hi havia ja en els primers segles de Barcelona una gran muralla que tenia diverses portes. La dels Bergants situada en la cruïlla dels carrers de Canuda i Sta Anna, a on els bergants esperaven ser contractats per poder entrar a la ciutat. La porta dels claus de ferro, la Portaferriassa i la de Trencaclaus, a on hi ha ara la Plaça de l'Arc del Teatre.

Aquesta llarga muralla va ser reformada entre els anys 1336 i 1377 i allí va ser també construïda la primera claveguera o cloaca a l'any 1964.

Venint de la Plaça Catalunya entrem a la rambla, anomenada Rambla de Canaletes, que enllaça amb la Rambla dels Estudis. El nom li ve de les antigues torres de Canaletes, part d'un palau que es va començar en el segle XV però que no es va acabar. Famosa sempre ha sigut la font de Canaletes, encara avui un símbol de Barcelona i a on jo recordo haver begut aigua quan corrent passava anant a escola. Un altre punt de referència de la Rambla de Canaletes va ser un quiosc circular sempre antic i sempre renovat, que durant molts anys tancava sols unes hores de la matinada. Seguint cap avall ve la Rambla dels Estudis que enllaça amb la Rambla de Sant Josep o de les flors. El nom de Rambla dels Estudis prové del segle XIV quan els consellers varen obtenir del Rei Martí d'Aragó permís per instal·lar la universitat de Barcelona que fins llavors funcionava a Lleida. Edificis importants de la Rambla dels Estudis eren els destinats a l'Acadèmia de Ciència i Arts, el Banc Hispano-Colonial, la Església de Betlem i en el nro. 1 la Companyia de tabacs de Filipines.

La Rambla de les flors.

Continuant avall tenim la Rambla de Sant Josep, més coneguda per la Rambla de les Flors, nom que li van anant posant els mateixos barcelonins degut a la quantitat de parades fixes de venda de flors.

El nom de la Rambla de Sant Josep ve del nom d'un convent de carmelites descalços de St. Josep, fundat l'any 1586, situat on ara hi ha la Boqueria. En 1848 es va posar la primera pedra d'allò que havia de ser el gran mercat de St. Josep. A la Rambla de St. Josep hi ha el Palau de la Virreina que té la seva especial història.

Abans d'arribar a la plaça del Teatre hi ha la Rambla de Sta Mònica, on hi tenim el nostre gran Teatre del Liceu, la sala del qual és - després de la sala de l'òpera de Milà - la més gran i més bonica d'Europa. Ara la Generalitat pensa construir un magnífic edifici del Liceu i hi ha moltes discussions i disgustos, ja que s'hauran de tirar edificis a terra del carrer de St. Pau. Abans en l'edifici del Liceu també hi havia un convent d'agustins.

Entre els edificis més importants de la Rambla de Sta Mònica hi havia ja el citat convent dels agustins, l'església, les Drassanes i una fàbrica de canons que va ordenar construir Felip V.

Com definir les nostres Rambles? Carrer, passeig, flors, quioscos, gent... Una mica de tot, però sobretot una babel molt nostra, una convergència no estudiada del batejar humà. Crec que són tan importants per detectar el pols humà de la ciutat com la Plaça de Catalunya. Aquesta plaça però està cada vegada més immersa en el remolí de les preses de les zones de serveis. A la Rambla, en canvi, la gent sol venir-hi a passejar, a veure, a meditar, o solsament per comprar un diari en algun dels quioscos.

A la Rambla hi van tots. Els amants de l'observació humana hi tenen camp per córrer. Des del jubilat que per 20 pessetes té dret a estar assegut dotze hores en les cadires municipals fins al qui s'embolica en una aventura prohibida que sol començar amb una mirada furtiva en un bar, passant per un mosaic extensíssim de tipus: el borratxo xarlatà, el llimpiabotes, la florista, el cambrer, el venedor de tabac, l'arribat de fa poc que s'amara de Barcelona, el turista que vol omplir els ulls i els carrets fotogràfics d'un tipisme que no té res a veure amb les tardes de toros i altres coses.

MERCÈ DE LAS HERAS

Literatura:

Federico Bravo Morata

"Historia de los nombres de las calles de Barcelona"

RIGOBERTA MENCHU; UN NOBEL PELS INDIGENES

No és poca la significança internacional que en l'any 92 data històrica del cinc centenari del descobriment d'Amèrica se li lliuri el premi Nobel de la Pau a una neta dels mayas per la seva lluita pels drets humans a Guatemala. Tampoc és casualitat que això tingui lloc justament ara, quan a Guatemala hi ha un diàleg amb la fi de posar punt a la seva guerra interna.

Sembla ser que la comunitat internacional per fi ha obert els ulls, després de trenta anys de conflicte armat amb milers de morts i desapareguts.

Esperem que tot aquest procés porti a bona fi, que els indígenes puguin viure en pau a la terra dels seus avantpassats amb dret a la seva pròpia identitat i cultura. Cal dir que el setanta per cent de la població de Guatemala es considera indígena i que en el territori de Guatemala hi viuen 22 ètnies diferents amb llengua i costums pròpies. Rigoberta Menchú pertany a l'ètnia dels mayas, va néixer a la província del Quiché, una de les més afectades per la repressió de l'exèrcit. Tota la seva família va ser assassinada, el seu pare Vicente Menchú, líder camperol i cristià va participar en l'ocupació pacífica de l'ambaixada espanyola a la ciutat de Guatemala junt amb trenta persones més, les quals van morir cremades conjuntament amb el personal diplomàtic.

Poc després la mare va ser segrestada i morta a causa de les tortures sofertes. El seu germà també va ser mort en el seu poble natal.

Per més testimonis de la seva vida recomano el seu llibre, "Em dic Rigoberta Menchú" on explica experiències de la seva infància, dels terratinents, de la seva vida a la ciutat i les seves lluites contra la injustícia. Lluita que l'ha obligat a viure exiliada a Mèxic.

A l'anunciar-se la concessió del premi Nobel Rigoberta es trobava a Guatemala a on va viatjar protegida per observadors internacionals per participar en les activitats del 12 d'octubre. En assabentar-se de la notícia va expressar la llàstima de no poder celebrar el premi junt amb els seus pares.

La candidatura de Rigoberta Menchú va ser promoguda per les organitzacions indígenes i la campanya de 500 anys de resistència Indígena, Negra i Popular.

En unes de les seves últimes declaracions, ha explicat que amb els diners del premi Nobel formarà una fundació per a la lluita dels drets humans, la qual durà el nom del seu pare.

KATARINA B. SUNDSTRÖM

● ● ●

POESIA

António Ramos Rosa, nascut a Faro el 1924, ha treballat durant molts anys d'empleat d'escriptori. Ha estat co-director de diverses revistes literàries i crític de poesia. Cultiva sobretot una certa mitologia de les mancances que té la paraula en la captació del fenomen poètic com a totalitat còsmica, la paraula com "un fulgor àvid entre el cos i l'espai".

Poesia llegida en portugués a catalá a la festa luso-catalana del 23 de maig de 1992.

POEMA DUM FUNCIONARIO CANSADO

A noite trocou-me os sonhos e as mãos
dispersou-me os amigos
tenho o coração confundido e a rua é estreita

estreita em cada passo
as casas engolem-nos
sumimo-nos
estou num quarto só num quarto só
com os sonhos trocados
com toda a vida às avessas a arder no quarto só

Sou um funcionário apagado
um funcionario triste
a minha alma não acompanha a minha mão
Débito e Crédito Débito e Crédito
a minha alma não dança com os números
tento escondê-la envergonhado
o chefe apanhou-me com o olho lírico na gaiola do quintal em
frente

e debitou-me na minha conta de empregado
Sou um funcionario cansado dum dia exemplar
Por que não me sinto orgulhoso de ter cumprido o meu dever?
Por que me sinto irremediavelmente perdido no meu cansaço?

Soletro velhas palavras generosas
Flor rapariga amigo menino
irmão beijo namorada
mãe estrela música
São as palavras cruzadas do meu sonho
palavras soterradas na prisão da minha vida
isto todas as noites do mundo uma noite só comprida
num quarto só

POEMA D'UN FUNCIONARI CANSAT

La nit em canvià els somnis i les mans
em dispersa els amics
tinc el meu cor confós i el carrer és estret

estret a cada passa
les cases ens engoleixen
ens amaguen
m'estic sol a la cambra, tot sol,
amb els somnis canviats,
amb la vida capgirada, a punt de cremar
Sóc a la cambra, tot sol

Sóc un funcionari apagat,
la meva ànima no acompanya la meva mà
Deure i Haver, Deure i Haver
la meva ànima no dança amb els nombres,
intento amagar-la avergonyit
el gerent em va atrapar amb un ull líric
posat a la gàbia de l'altra banda del pati
i m'ho va carregar en el meu sou d'empleat
Sóc un funcionari cansat d'un dia exemplar
Per què no em sento orgullós d'haver
 complert la meva tasca?
Per què em sento perdut sense remei en el meu cansament?

Lletrejo velles paraules generoses
flor noia amic menut
germà besada enamorada
mare estel música
Són els mots encreuats del meu somni,
mots soterrats a la presó de ma vida
Això és: totes les nits del món
una sola llarga nit
Sóc a la cambra, tot sol

Revistes i publicacions:

Barcelona Bulletin, núms. 35 - 36
Butlletí Centre Català de Califòrnia, núm. 31
Butlletí Centre Català de Lausana, núm 68
Carta de España, núms. 458, 460
Caixa de Sabadell, núm. 54
Caliu, núm. 84
Casal català, d'Amsterdam, núm. 48
Casal Català, Tolosa del Llenguadoc, núm. 179
Catalonia, departament de comerç i turisme
Catalònia culture, núms. 28, 29
Catalonia news, núm. 1
Catalonia Today, Texas (USA), núm. 3
Centre Català, de Rosario, núms. 97 - 100
Ciutat, núm. 1, estiu 92
Com ensenyar català als adults, núm. 27
Comunitat catalana de Colòmbia, juny 92
Cultura, núm. 35
El Correu de la Unesco, núms. 165 - 168
El "Manelic", núm. 22
El Nord, núm 11
El Temps, núms. 424 - 429
Espais, núm. 32
Espanoles en el mundo, núm. 4
Invandrarkvinnan, núms. 2 - 3
Invandrarminoritetstidskriften
Kultur, tidskriftkatalog
L'Alguer, Sardenya núms. 21 - 22
La región Internacional, núms. 2739, 2747, 2748
La veu d'unió, núms. 222 - 224
Lligam, núm. 37
Lluita, València, núms. 168 -169
Mel i Sucre, Sant Joan (Mallorca), núms. 143, 144, 148
Notícia Catalana, Madrid, núms. 50 - 51
Notícies de la Generalitat, núms. 80 - 83
Omnium Cultural, núm. 95
168 ORA
Pòrtula, Marratxi (Mallorca), núms. 113, 116 - 118
Veü de l'exili català i republicà, França, núms. 56 - 57
Vols coneixer Catalunya, núms 6 - 7
Xipreret, L'Hospitalet, núms. 134, 139, 141

Cartes:

Universitat de Barcelona
Ambaixada Espanyola
Conselleria Laboral, Ambaixada d'Espanya
Generalitat de Catalunya, Secretaria General
Invandrarförvaltningen
Brígida Escrihuela
Juan Carlos Plà
Statens invandrarverk
Programa de la Festa Major de Lausana
Federació Catalana d'Associacions i Clubs, UNESCO
Orfeó Martinenc
Associació Catalana de socorros mutus, Montepio de Montserrat
Casal de Catalunya a Buenos Aires
Tidskriftscentralen
Fritid Stockholm
Carmen Ingrassia
Colegio Lorca
Roger Trondsen
J. Vinyes
Regina af Geijerstam

Llibres i publicacions:

Hem rebut de:

- "La Caixa", informe mensual, juny - agost 92
- L'Orfeó Català, Un cant i una senyera, Joan Soler i Amigó
- Jan Grau, Ball de gegants
- Catalunya Internacional, 1992

Videos:

Crònica Catalana, núms. 23 - 25

Diaris:

Avui

Årets man. Javier Mariscal blev hela världens älskling genom sin maskot Cobi. Nu har han besökt Stockholm.
Foto: LARS EPSTEIN

Mer inne kan inte en formgivare bli

DAGENS NYHETER Fredagen den 30 oktober 1992

Av REBECKA TARSHYS

■ — Mitt jobb är att vara lycklig varje dag, presenterade sig Javier Mariscal. Han som blev hela världens älskling i somras via sin Cobi, Barcelona-olympiadens maskot kom till Stockholm i snöblasket på torsdagen direkt från Tokyo. Uppgiften var att själv fylla rollen som maskot för de två "Mariscaldagarna" på China.

En rad andra kreativa personer från USA och Sverige bjöd också på hur och varför de gör som de gör.

Men Mariscal är årets man. Han fick den största publiken och de flesta skratten. En påtaglig förtjusning rådde över att en formgivare kan få vara en så halsbrytande allkonstnär. Kommersiell och okommersiell omvärtannat.

Och att lek med formarvet, som han själv kallade sitt arbetssätt, är tillåtet: Han har lånat av dem alla. Gaudi, Picasso, Miro, Tapies — hemstaden Barcelonas stora konstnärer. Medan tyska bauhaus är det värsta han vet. Dom förstörde allt som var roligt. Också Volvo tycker han är ett trist fenomen. Efter amerikanarnas härliga bilar denna glädjedödande pansarvagn för säkerhetsfantaster.

Tre hårstrån

Till olympiadens Cobi använde Mariscal just ett piccasiskt halsbrytande perspektiv: Näsan-nosen hos denna figur, min björn-hund säger upphovsmannen själv, syns alltid i profil medan munnen oftast ses framifrån.

De tre hårstråna som antingen är nerkamade eller står på ända är ett enkelt men effektivt medel för att uttrycka diverse sinnestillstånd.

Hela världen låg framför den nyfödda maskoten: Men han tvekade, hade angst. Sitter ensam på baren och tar ett glas. Till slut vågar han språnget och skuttar lyckligt

Xerox-kopiator, bensinmärkes- och flygbolagsman piggade mycket riktigt upp och höll samman den reklamen under olympiaden. När allt var över stod Cobi ensam kvar nere vid hamnen och vinkade.

— Dom trodde att dom kom med ljuset, men dom kom med skuggan, säger upphovsmannen apropå en bild om jordklotet, EG och Barcelona.

— Serier är roliga för de är som bio i tidningen, började han historien om sin karriär som grafisk konstnär. På 70-talet var han just serietecknare, fattig och okänd.

Men så vände det. Hans mänskliga figurer, särskilt katter och hundar, blev kända och älskade, hans humor gick hem. Han dekorerade porslin, dukar, gardiner, ja lekte med allt i inredningsväg.

Flödet avsatte tredimensionella personligheter också. Micky-mousetol med öron

över Barcelonas takåsar. Han ska föra omlympiaden i hamn och han ska dra pengar till sin hemstad genom att sälja sig dyrt till all världens buisness.

Cobi som cococoladrinkare, och roliga frukttat till tråkiga bord i form djur utan rygg. Hummern på restaurangen El Rey de la Gambas tak nere längs strandpromenaden i Barcelona gjorde honom allmänt känd i stan..

I Mariscals totalkoncept för nattklubben Torres de Avila på Montjuicberget symboliserar människans värld av solen och kvinnornas av månen. Allt är förtäat och utfreakat. Men inte dekadent.

Barcelona är hans scen. Det är han som anför stadens bokstavsfestival och hans alfabet i en glad gaudikrusidullisk anda som har blivit det inofficiella bomärket.

Allting köps

Från varuhuset Blomningdale i New York kom en beställning om ett program till spanska veckor. Stadens styvson (han är från Valencia) uttryckte då Barcelonas själ med ett porträtt av Gaudihs, arabiskt porslin, Miro's formvärld plus den spanska kvinnan som famnar den trötta tjuren. Blomningdale skickade tillbaka. Kunde han ordna en bikini på kvinnan?

Alltså stannade bilden av Barcelona i Barcelona. Här kommer ingen med förslag till förändring av vad han gör. — Folk beskyller mig för att fuska, men väldigt många betalar fortfarande för vad jag, mitt kontor och vara datorer åstadkommer. När det tar slut far jag bli trädgårdsmästare eller köra taxi. □

Från tjur till charkuteri med musik

Halvtomma läktare vid "tjuffe" i Barcelona

Foto: OVE SÄVERMAN

Dirigenten vänder hela tiden ryggen åt arenan. Han verkar ändå veta när han ska slå an musiken som hör till de olika händelserna på arenan.

Förutom en och annan dandy är spanska tjurar de enda levande varelser som dör till musik.

Ni vet hur det låter. Idel nobel pasodoble, dessa skrällande bleckblåsarhymner som förtätat och melankoliserat ett urgammalt blodsvart eftermiddagsnöje som nu gjort sitt.

I alla fall för i år. Tjurarna får vila till våren. Säsongen börjar vid påsk.

I Katalonien diskuterar man att förbjuda tjurfäktning. Där har intresset heller aldrig varit lika hett som i till exempel Madrid.

I olympiska Barcelona är sålunda den äldsta arenan stängd sedan några år. Kvar finns Arena Monumental. Den gör skäl för namnet även om halvtomma läktare har en tendens att urholka monumentaliteten.

Missar grovt

Kapellet sitter mellan sol och skugga på läktaren och plockar fram noter i värmen. Tjugo gubbar under ledning av en ännu äldre farbror i bakåtstruket hår.

Det är ingen storslagen tillställning. Arenan är kvartsfylld, mest medelålders spanjorer — och turister. Musikerna är iklädda sina busskonduktörsuniformer, dirigenten har breda revärer.

Medan folket bänkas blåses konsert. Det låter Glenn Miller i helvetet. Enbart denna musik måste på sin tid ha räckt för att göra Spanien exotiskt.

Så dånar två slag på trumman från läktaren mittemot. Och trumpetskall från samma håll.

Tjurfäktning är den sport som spanjorer alltid vinner. Men den här

matadoren missar grovt. Till slut står han bara och skriker.

Inte en enda gång under hela tjuffen vänder sig dirigenten mot arenan. Han vet ändå när han ska slå in musiken. Med sitt bakåtstrukna hår ser han ut som Jimmy Durante minus näsan.

Matadoren tappar svärdet och buas ut.

Småningom återfår han publikens förtroende.

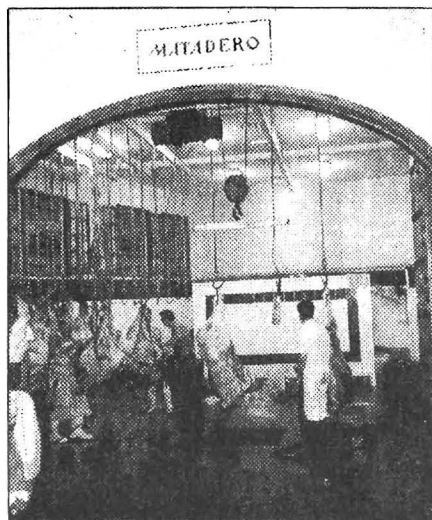
Tjuren går bort och lägger sig ned för att dö.

En banderillero hjälper till. Med kniv.

Pikadorerna rider in under vilda fanfarer. Sedan burop igen. Denna gång är det tjuren som är feg. Fyra magra tjurkalvar med skällor spränger in och lockar med sig tjuren ut.

Orkestern spelar sorgmodigt medan blåjackorna krattar bort tjurblodet, triangelkling och klarinettgnissel, horngråt och tubatårar.

Sedan blåses "La Entrada" när matadoren placerar färgglada banderillas i tjurens manke. Det gör han själv, det är därför de spelar. Och så

El matadero, slakteriet, ligger vägg i vägg med stallet för pikadorhästarna.

slutar de mitt i takten, aldrig på annat sätt.

Se, bland gubbsen sitter en ung kvinna, en liten tjej, och slår cymbaler.

Orkestern spelar åter "La Entrada" när matadoren går in för slutslakten. Trumpeterna skallar som hos poeten Sidney medan saxofonerna brusar som hos något mellansvenskt storband varpå återkommer klarinetter och sordiner med sitt Glenn Millerska kadaversound tills matadoren gör tecken att musiken ska sluta.

Den slutar. Då ser jag att det är en av trumpeterna som får tecknet av matadoren och i sin tur tecknar i ögonvrån åt dirigenten.

Knockoutdoft

När sista tjuren lunkar in mot sin död är läktaren nästan tom. Mannarna tutar åter "La Entrada". Trumpeterna låter som de lät i grällfärgade västernfilmer med Randolph Scott, Katy Jurado och mexare som svängde sina hattar.

Musiken är melankolisk i ordets ursprungliga betydelse: svart galla. Saxarna bräker, basunerna bölar, hornen bumpar, tuborna tutar.

Och så alltid stopp mitt i melodin. Musikerna plockar ihop instrumenten och går.

På utvägen passerar jag El matadero, slakteriet, där fem av dagens tjurar hänger styckade på tjugo krokor. Slakten pågår vägg i vägg med stallet för pikadorhästarna. Kombinationen ger en knockoutdoft av blod och träck.

Nu kommer de bjällerskramlade hästarna rusande med den sista tjuren. Slaktarna ger sig på den med yxor och knivar och sågar. De knipsar ben och svans, skyfflar ut inälvor, kapar av huvudet.

Snart är tjuren charkuteri. Och i skivbutikerna är varenda inspelad pasodoble nedlusad med knäppa kastanjetter. □

DAGENS NYHETER

Söndagen den 8 november 1992

